

391

Besluit van 2 juli 1993, houdende regelen ten behoeve van het herstel van parken en tuinen van beschermde historische buitenplaatsen (Besluit rijkssubsidiëring historische buitenplaatsen)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 26 oktober 1992; CDWJZ-U-92 1925;

Gelet op artikel 34 van de Monumentenwet 1988;

Gezien het advies van de Raad voor het cultuurbeheer;

De Raad van State gehoord (advies van 17 maart 1993, nr.

W13.92.0510);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 25 juni 1993, CDWJZ-U-931050;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

In dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. eigenaar:

1. een natuurlijke persoon die het recht van eigendom of een ander zakelijk recht heeft op een beschermde historische buitenplaats;

2. een naamloze vennootschap of besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid waarvan de bezittingen en schulden worden beschouwd als bezittingen en schulden van de gezamenlijke aandeelhouders, als bedoeld in artikel 7a van de Natuurschoonwet 1928, en die het recht van eigendom of een ander zakelijk recht heeft op een beschermde historische buitenplaats;

3. een rechtspersoon die krachtens privaatrecht is ingesteld en die het recht van eigendom of een ander zakelijk recht op een beschermde historische buitenplaats heeft verkregen van een natuurlijke persoon als bedoeld onder 1 of van een vennootschap als bedoeld onder 2 en die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend ten doel stelt die buitenplaats in stand te houden;

b. beschermde historische buitenplaats: een in het register, bedoeld in artikel 6 van de Monumentenwet 1988, als zodanig vermeld complex

waarin van oorsprong één of meer gebouwen een compositorisch geheel vormen met een tuin of met een park van tenminste 1 hectare, waarvan de aanleg dateert van vóór 1850 en herkenbaar aanwezig is;

c. restauratie: werkzaamheden aan de vervaardigde zaken in een tuin of park van een beschermde historische buitenplaats, het normale onderhoud te boven gaand, die voor het herstel van die zaken noodzakelijk zijn.

Artikel 2

1. Subsidie wordt slechts verleend voor zover de wetgever de nodige gelden heeft toegestaan.

2. Subsidie wordt in ieder geval niet verleend:

a. voor zover de kosten van de restauratie op grond van een verzekering worden gedekt en voorzover de in rekening gebrachte omzetbelasting op grond van de Wet op de omzetbelasting op verschuldigde belasting in aftrek kan worden gebracht;

b. voor zover in de kosten van de restauratie subsidie is verleend op grond van een andere rijkssubsidieregeling;

c. indien met het uitvoeren van de restauratie is begonnen voordat Onze minister heeft ingestemd met het restauratieplan en de begroting van de bijbehorende kosten.

HOOFDSTUK II. SUBSIDIEGRONDSLAG

Artikel 3

1. Onze Minister kan een eigenaar subsidie verlenen in de kosten van een naar het oordeel van Onze Minister sober en doelmatig uitgevoerde restauratie van zaken die compositorisch of functioneel deel uitmaken van de tuin of het park van de beschermde historische buitenplaats, en die in het register, bedoeld in artikel 6 van de Monumentenwet 1988, zijn vermeld.

2. Subsidie wordt slechts verleend indien de restauratie, bedoeld in het eerste lid, bijdraagt aan het beheer van de beschermde historische buitenplaats, dat gericht is op het behoud van de cultuurhistorische- en natuurwetenschappelijke waarden en van het natuurschoon.

3. Onze Minister verleent geen subsidie dan na overleg met Onze Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

4. Onze Minister verleent geen subsidie dan nadat hij het bestuur van de gemeente waarin de desbetreffende beschermde historische buitenplaats is gelegen, en indien de gemeente behoort tot de gemeenten, bedoeld in artikel 7, eerste of tweede lid, van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten, het provinciaal bestuur in de gelegenheid heeft gesteld hun zienswijze naar voren te brengen.

Artikel 4

1. Het subsidie bedraagt 80% van de totale kosten van de restauratie die is verricht overeenkomstig een restauratieplan en begroting van de bijbehorende kosten, waarmee Onze minister heeft ingestemd, met dien verstande dat per jaar ten hoogste f 80 000 als subsidie voor een bepaalde beschermde historische buitenplaats wordt verleend.

2. Indien het bedrag dat de wetgever voor enig jaar heeft toegestaan, niet toereikend is om alle aanvragen die voor een subsidie in aanmerking komen te honoreren, verleent Onze minister voor dat jaar uitsluitend subsidie ten behoeve van die restauratie waarvan de uitvoering naar zijn oordeel het meest dringend is gelet op in ieder geval de technische staat van de te restaureren zaken.

HOOFDSTUK III. DE SUBSIDIE-AANVRAAG EN DE BESLISSING DAAROP

Artikel 5

1. Een subsidie-aanvraag wordt door de eigenaar ingediend bij Onze minister vóór 1 februari van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de restauratie wordt uitgevoerd.
2. De aanvraag is vergezeld van:
  - a. een globale beschrijving van de restauratie en van de overige werkzaamheden die bijdragen aan het beheer, bedoeld in artikel 3, tweede lid.
  - b. een globale begroting in tweevoud.
3. Onze minister zendt terstond een afschrift van de aanvraag naar de besturen van de provincie en de gemeente waarin de desbetreffende beschermde historische buitenplaats gelegen is.

Artikel 6

1. Onze minister deelt vóór 1 mei van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de restauratie wordt uitgevoerd aan de aanvrager mede of de aanvraag voor een toezegging in aanmerking kan komen.
2. Indien de mededeling, bedoeld in het eerste lid, positief is, vermeldt Onze minister daarbij welk bedrag voor een mogelijke toezegging is gereserveerd alsmede het jaar of de jaren waarin tot eventuele uitbetaling zou kunnen worden overgegaan. Tevens wordt aangegeven welke nadere stukken aan Onze minister dienen te worden toegezonden.
3. Tot de nadere stukken, bedoeld in het tweede lid, behoren in ieder geval een restauratieplan en een begroting van de bijbehorende kosten.
4. Het restauratieplan bestaat uit:
  - a. een beschrijving van de technische staat van de te restaureren zaken;
  - b. een op de onder a bedoelde beschrijving gebaseerd bestek of gebaseerde werkschrijving per onderdeel van de toe te passen constructies, materialen, afwerkingen en kleuren alsmede van de wijze van verwerking daarvan.
5. De begroting omvat alle kosten van de restauratie en is gespecificeerd in hoeveelheden, uren en materialen.

Artikel 7

1. De nadere stukken, bedoeld in artikel 6, worden vóór 1 augustus van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de restauratie wordt uitgevoerd, aan Onze minister toegezonden.
2. Onze minister zendt terstond een afschrift van de nadere stukken naar de besturen van de provincie en de gemeente waarin de desbetreffende beschermde historische buitenplaats gelegen is.

Artikel 8

1. Onze minister zendt de aanvrager vóór 1 november van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de restauratie wordt uitgevoerd de beschikking op de subsidie-aanvraag toe.
2. Indien de beschikking een toezegging inhoudt, vermeldt Onze minister:
  - a. het bedrag dat ten hoogste als subsidie kan worden verleend;

b. in hoeverre hij instemt met het plan en de begroting van de bijbehorende kosten;

c. het jaar of de jaren van betaling.

3. Nadat subsidie is toegezegd kunnen aan de eigenaar voorschotten worden verstrekt in het jaar of de jaren, bedoeld in het tweede lid, onderdeel c, met dien verstande dat gedurende de restauratie ten hoogste 80% van het bedrag, bedoeld in het tweede lid, onder a, kan worden bevoorschot en dat het resterende percentage bij tijdige ontvangst van de financiële verantwoording, bedoeld in artikel 10, kan worden bevoorschot.

HOOFDSTUK IV. DE AAN SUBSIDIEVERLENING VERBONDEN VOORSCHRIFTEN

Artikel 9

De restauratie wordt begonnen en beëindigd voor de data die Onze minister vermeldt in de toezegging.

Artikel 10

1. Na afloop van de restauratie zendt de eigenaar aan Onze minister binnen drie maanden, in tweevoud en gerelateerd aan de begroting, waarvoor subsidie is toegezegd, een financiële verantwoording onder overlegging van de desbetreffende rekeningen en bewijzen van betaling.

2. Indien rekeningen betrekking hebben op kosten van personeel dat in loondienst is bij de eigenaar, is de financiële verantwoording tevens vergezeld van een verklaring van een registeraccountant, een accountant-administratieconsulent of een door Onze minister aanvaarde onafhankelijke deskundige op het gebied van bouwkosten, waaruit blijkt hoeveel uren door dat personeel besteed is aan werkzaamheden waarvoor het subsidie ingevolge artikel 8, tweede lid, onderdeel c, kan worden besteed.

Artikel 11

De eigenaar doet zo spoedig mogelijk schriftelijk mededeling aan Onze minister indien er zich omstandigheden voordoen die van invloed kunnen zijn op de beslissing omtrent het subsidie, onder overlegging van de relevante stukken.

Artikel 12

De eigenaar is verplicht na afloop van de restauratie de gerestaureerde zaken onveranderd te bewaren en te onderhouden in de staat waarin ze door de restauratie zijn gebracht.

Artikel 13

1. Aan de door Onze minister op grond van artikel 58, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 aangewezen personen worden door de eigenaar die een subsidie-aanvraag heeft ingediend, dan wel aan wie een subsidie is verleend, desgevraagd alle bescheiden getoond en alle inlichtingen verstrekt die noodzakelijk zijn voor de controle op de rechtmatige en doelmatige besteding van het subsidie.

2. De verplichting, bedoeld in het eerste lid, geldt niet voor zover de uitvoerder aan die verplichting slechts zou kunnen voldoen door inbreuk te maken op het recht van enige persoon op bescherming van zijn

persoonlijke levenssfeer. In dat geval verstrekt de eigenaar de verlangde gegevens schriftelijk of mondeling op zodanige wijze dat deze niet tot personen herleidbaar zijn.

3. Desgevraagd worden de bescheiden op één adres getoond en worden de inlichtingen schriftelijk verstrekt.

HOOFDSTUK V. DE SUBSIDIEVASTSTELLING

Artikel 14

1. Na ontvangst van de in artikel 10 bedoelde bescheiden stelt Onze minister met inachtneming van de toezegging, bedoeld in artikel 8, tweede lid, het subsidie vast en zendt die vaststelling toe aan de aanvrager.

2. Bij de vaststelling van het subsidie blijven in ieder geval buiten beschouwing kosten die niet reeds in de begroting waarvoor subsidie is toegezegd, zijn opgenomen.

3. De eigenaar stort teveel ontvangen voorschotten onmiddellijk terug, tenzij Onze minister tot verrekening op andere wijze heeft besloten.

Artikel 15

1. Onze minister kan een formulier vaststellen voor:

- a. de aanvraag, bedoeld in artikel 5;
- b. het restauratieplan en de begroting, bedoeld in artikel 6;
- c. de financiële verantwoording, bedoeld in artikel 10.

2. Voor zover een formulier is vastgesteld, moet daarvan in voorkomend geval gebruik worden gemaakt.

Artikel 16

Indien bijzondere omstandigheden tot gevolg zouden hebben dat onverkorte toepassing van dit besluit tot onredelijke resultaten zou leiden, kan Onze minister op verzoek van de eigenaar afwijken van het bepaalde in dit besluit.

HOOFDSTUK VI. SANCTIEBEPALING

Artikel 17

Indien de eigenaar onjuiste of onvolledige gegevens heeft verstrekt of de voorschriften, vastgesteld bij of krachtens dit besluit niet nakomt, kan Onze minister de toezegging wijzigen dan wel intrekken, het verstrekken van voorschotten opschorten of de vaststelling, bedoeld in artikel 14, eerste lid, wijzigen dan wel intrekken.

HOOFDSTUK VII. OVERVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 18

1. In de Beschikking bijdragen achterstallig onderhoud historische parken, tuinen en buitenplaatsen komt de mogelijkheid van het verlenen van een bijdrage als bedoeld in artikel 3, onderdeel b, van die Beschikking te vervallen met dien verstande dat de uitbetaling van een bijdrage, verleend op grond van die regeling, geschiedt overeenkomstig het bepaalde in die regeling.

2. Aanvragen voor een bijdrage als bedoeld in artikel 3, onderdeel b, van de Beschikking bijdragen achterstallig onderhoud historische parken, tuinen en buitenplaatsen, waarop nog geen beslissing is genomen, gelden als aanvragen voor een subsidie als bedoeld in artikel 3 van dit besluit.

Artikel 19

Het Besluit rijkssubsidiëring onderhoud monumenten¹ wordt gewijzigd als volgt:

A

Artikel 21 wordt vervangen door:

Artikel 21

1. Aan de door Onze minister op grond van artikel 58, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 aangewezen personen worden door de eigenaar die een aanvraag om subsidie heeft ingediend, dan wel aan wie een subsidie is verleend, desgevraagd alle bescheiden getoond en alle inlichtingen verstrekt die noodzakelijk zijn voor de controle op de rechtmatige en doelmatige besteding van het subsidie.

2. De verplichting, bedoeld in het eerste lid, geldt niet voor zover de uitvoerder aan die verplichting slechts zou kunnen voldoen door inbreuk te maken op het recht van enige persoon op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. In dat geval verstrekt de eigenaar de verlangde gegevens schriftelijk of mondeling op zodanige wijze dat deze niet tot personen herleidbaar zijn.

3. Desgevraagd worden de bescheiden op één adres getoond en worden de inlichtingen schriftelijk verstrekt.

B

Artikel 25 wordt vervangen door:

Artikel 25

Indien bijzondere omstandigheden tot gevolg zouden hebben dat onverkorte toepassing van dit besluit tot onredelijke resultaten zou leiden kan Onze minister op verzoek van de aanvrager afwijken van het bepaalde in dit besluit.

Artikel 20

Artikel 21 van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten² wordt gewijzigd als volgt:

Artikel 21

1. Aan de door Onze minister op grond van artikel 58, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 aangewezen personen worden door de eigenaar die een aanvraag om subsidie heeft ingediend, dan wel aan wie een subsidie is verleend, desgevraagd alle bescheiden getoond en alle inlichtingen verstrekt die noodzakelijk zijn voor de controle op de rechtmatige en doelmatige besteding van het subsidie.

2. De verplichting, bedoeld in het eerste lid, geldt niet voor zover de uitvoerder aan die verplichting slechts zou kunnen voldoen door inbreuk te maken op het recht van enige persoon op bescherming van zijn

persoonlijke levenssfeer. In dat geval verstrekt de eigenaar de verlangde gegevens schriftelijk of mondeling op zodanige wijze dat deze niet tot personen herleidbaar zijn.

3. Desgevraagd worden de bescheiden op één adres getoond en worden de inlichtingen schriftelijk verstrekt.

Artikel 21

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 oktober 1993.

Artikel 22

Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit rijkssubsidiëring historische buitenplaatsen.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, 2 juli 1993

Beatrix

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. d'Ancona

Uitgegeven de *zevenentwintigste* juli 1993

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

¹ Stb. 1989, 529

² Stb. 1990, 529

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 10 augustus 1993, nr. 150

HOOFDSTUK I. VOORGESCHIEDENIS

§ 1. Inleiding

Verspreid over grote delen van Nederland zijn gedurende de afgelopen eeuwen vele buitenplaatsen aangelegd. Het verlangen naar het buitenleven, de zin tot verpozing, de behoefte aan geldbelegging, het verlangen naar status en aanzien brachten eerst de adel en vervolgens patriciërs, kooplieden, bankiers en industriëlen ertoe om hun buitenhuizen of kastelen te bouwen of aan te passen aan de smaak van de tijd en aan te kleden met parken en tuinen. Buitenplaatsen werden echter niet uitsluitend aangelegd voor verstrooiing. Met name de meer in het oosten gelegen buitenplaatsen, vaak gelegen binnen een veel groter landgoed, vormden voor hun bezitter een directe bron van inkomsten.

In deze eeuw zijn ten gevolge van de zich veranderende economische en maatschappelijke verhoudingen buitenplaatsen dikwijls verkaveld voor de bouw van herenhuizen of voor de aanleg van villaparken; soms kregen ze een andere, meer publieke bestemming.

De betekenis van een historische buitenplaats is gelegen in de cultuurhistorische waarde; dat wil zeggen de waarde die een buitenplaats door de sinds eeuwen bestaande eenheid van huis, bijgebouwen, waterpartijen en bijbehorende park- of tuinaanleg bezit als een aangelegd, dus door mensenhand vervaardigd monument. Door haar ouderdom heeft zij inmiddels vaak een grote landschappelijke en natuurwetenschappelijke betekenis gekregen.

Vele belangrijke historische buitenplaatsen werden in de loop der tijd en in veel gevallen met overheidssubsidies verworven door organisaties die zich ervoor inzetten om de vaak vervallen kastelen en buitenhuizen met hun inmiddels tot volle wasdom gekomen parken en tuinen te behouden.

Voor de buitenplaatsen die in particulier bezit bleven, bleek de situatie in het algemeen echter steeds moeilijker en zorgelijker te worden. Steeds vaker raakten tuinen en parken van die historische buitenplaatsen in verval doordat de kosten voor het noodzakelijke onderhoud niet meer door de eigenaren waren op te brengen. Duidelijk werd, dat deze particuliere eigenaren van de historische buitenplaatsen, die zich in 1973 groepeerden in de toen opgerichte Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen, niet langer hun traditionele rol van instandhouders van natuurschoon en van belangrijke cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke waarden ten volle konden of wilden vervullen. Ook door de rijksoverheid werd onderkend en erkend, dat voor de historische buitenplaatsen die in particulier bezit waren, aanvullende maatregelen noodzakelijk waren ten einde hun instandhouding te verzekeren. Dat heeft in de loop der jaren geleid tot een pakket aan maatregelen. Maatregelen die betrekking hebben op fiscale tegemoetkomingen, op de bescherming van de historische buitenplaatsen, het opheffen van het achterstallige onderhoud, het mogelijk maken van regulier onderhoud en op advisering over beheersmaatregelen. Niet alleen uit financieel maar ook uit cultuurhistorisch oogpunt is voortzetting van het particuliere beheer en, daarmee verband houdend, particuliere bewoning zo veel mogelijk nagestreefd.

De toenmalig Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk stelde vanaf het eind van de jaren '70 subsidie beschikbaar om de grote bedreigingen van het voortbestaan van parken en tuinen van historische buitenplaatsen, het achterstallige onderhoud, een halt toe te roepen. Ook kwam, zij het langzaam, een proces op gang om die historische buiten-

plaatsen, die in haar geheel als een monument konden worden beschouwd, te beschermen ingevolge de toenmalige Monumentenwet (Stb 1961, 200). Aangezien parken en tuinen van historische buitenplaatsen in voorkomende gevallen ook kunnen worden aangemerkt als een monument in de zin van de Natuurbeschermingswet, werd tevens een begin gemaakt met de aanwijzing als natuurmonument.

§ 2. De financiële bijdragen door de overheid

In 1983 kwam de Beschikking bijdragen achterstallig onderhoud historische parken, tuinen en buitenplaatsen van de Minister van Landbouw en Visserij in overeenstemming met de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur tot stand ter vervanging van de hiervoor bedoelde subsidiemogelijkheid. Meer dan een decennium na het begin van de overheidsbemoeienis mag vastgesteld worden, dat inmiddels op tientallen particuliere historische buitenplaatsen de herleving van park en tuin weer zichtbaar wordt en dat de bedreigde objecten langzaam maar zeker weer in een goed onderhouden staat komen. Tevens lijken de eigenaren van die buitenplaatsen overtuigd te zijn geraakt van de mogelijkheden voor het ook in de toekomst instandhouden ervan.

De genoemde Beschikking was niet alleen van toepassing op die gebouwen, bouwwerken en tuinobjecten (kortom de vervaardigde zaken) die compositorisch, functioneel of als tuinsieraad een rol spelen sedert de aanleg van een buitenplaats. Het opheffen van het achterstallige onderhoud met behulp van genoemde Beschikking richtte zich gedurende de afgelopen periode ook op bijvoorbeeld het uitbaggeren van dichtgeslibde en verlande waterpartijen en waterlopen, op het herstel van laanbeplantingen, op het verwijderen van overwoekeringen, ongewenst kreupelhout e.d. om daarmee de tot de aanleg behorende bospartijen en boomgroepen weer te isoleren en het functioneren van de oorspronkelijke zichtassen te herstellen, en op het weer begaanbaar maken van de paden in de voor een buitenplaats bijvoorbeeld zo karakteristieke «engelse» wandelbosjes.

Nog steeds is er evenwel op vele historische buitenplaatsen sprake van een achterstandssituatie. Een van de oorzaken hiervan is, dat de rijksoverheid gedurende de afgelopen periode niet die financiële middelen ter beschikking kon stellen om binnen een periode van enige jaren alle benodigde werkzaamheden uit te voeren, terwijl ook de eigenaren niet in staat of (nog) niet bereid waren om planmatig het achterstallige onderhoud te doen opheffen. Het aanvankelijke voornemen om de regeling een korte looptijd te laten hebben, is dus niet haalbaar gebleken.

HOOFDSTUK II. DE NIEUWE REGELING

§ 1. Algemeen

De op 1 januari 1989 in werking getreden Monumentenwet 1988 (Stb, 638) schrijft in artikel 34 voor dat regels met betrekking tot het aanvragen, toekennen en verantwoorden van uitkeringen ten behoeve van het herstel en de instandhouding van beschermde monumenten alsmede met betrekking tot de wijze waarop het provinciaal en het gemeentebestuur daarbij worden betrokken, worden gesteld bij algemene maatregel van bestuur. «Herstel» is de term voor restauratie en «instandhouding» voor onderhoud. «Herstel» vindt plaats op basis van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten, het BRRM. «Instandhouding» vindt plaats op grond van het Besluit rijkssubsidiëring

onderhoud monumenten, het BROM. Van herstel is sprake, wanneer de technische werkzaamheden aan een beschermd monument of een deel daarvan het normale onderhoud te boven gaan, en van instandhouding is sprake, wanneer een beschermd monument of een deel daarvan in een technisch goede staat verkeert en normale periodieke werkzaamheden nodig zijn om dat zo te houden. Op deze wijze zijn de werkingsgebieden van het BRRM en het BROM omschreven, waarbij nog wordt opgemerkt dat het BRRM voor alle soorten van beschermde monumenten geldt, terwijl het BROM slechts voor een beperkte – in het economisch verkeer zeer kwetsbare – groep geldt, zoals kerkgebouwen, kastelen, molens, stoomgemalen e.d.

Genoemd artikel 34 dwingt ertoe ook de bestaande ministeriële regels met betrekking tot het verstrekken van subsidies voor het opheffen van achterstallig onderhoud van historische parken, tuinen en buitenplaatsen, in ieder geval voor zover het de op grond van de Monumentenwet 1988 beschermde zaken betreft, om te zetten in een algemene maatregel van bestuur.

Het onderhavige Besluit vormt in feite een speciale herstelregeling en is in die zin het best te vergelijken met het BRRM, zij het dat het voorziet in het herstel van een bepaalde categorie van zaken die zich bevinden in en onderdeel vormen van de tuinen en parken van historische buitenplaatsen. Het gaat dus in beginsel om een heel beperkte groep objecten; om die gebouwen, bouwwerken en objecten, die vervaardigd zijn ten behoeve van de inrichting, aankleding en gebruik van de parken en tuinen. Want dat is de karakteristiek die al die zaken gemeen hebben en waar de regeling voor bedoeld is. Het zijn zaken die oorspronkelijk dienden en thans nog dienen tot nut en vermaak; het gaat daarbij om die objecten, die als tuinsieraad zijn aan te merken, om gebouwen, bouwwerken en ornamenten die in de compositie en structuur van de aanleg historisch een essentiële rol spelen dan wel om opstallen, die om functionele redenen ten behoeve van de tuin of het park (bijvoorbeeld een orangerie) zijn opgetrokken. Voor subsidiëring in het kader van het onderhavige Besluit komen dan ook zeker niet alle opstallen op een historische buitenplaats in aanmerking. In de eerste plaats niet het hoofdhuis en de bij het hoofdhuis horende bijgebouwen zoals koetshuizen. Verder niet: boerderijen, schuren, molens en rentmeesterswoningen. Het gaat daarbij om dat soort van gebouwen, dat door het hedendaagse dagelijks gebruik (bijvoorbeeld bewoning) vanzelf in goede bouwkundige toestand gehouden moet worden.

Voor de verwezenlijking van het beleid dat met dit Besluit voor ogen staat, is een betrekkelijk gering budget beschikbaar, dat jaarlijks f 500 000 bedraagt.

De Nota over de Monumentenzorg (kamerstukken II 1983/84, 18 399, nrs. 1 en 2), die de basis vormt voor het huidige beleid op het terrein van de monumentenzorg, noemt als een van de concrete beleidsuitgangspunten (t.a.p. pag. 5) «een vergroting van de samenhang met de beleids-terreinen stadsvernieuwing, natuurbehoud en werkgelegenheid». Op de bladzijden 10 en 15 van de Nota wordt bij de «extra steunregeling» met zoveel woorden gesproken over «de categorie historische buitenplaatsen». Dit Besluit voorziet in een instrument daartoe. De bedoeling is om bedoelde zaken uit de tuinen en parken van historische buitenplaatsen via deze regeling weer op een goed peil van onderhoud te brengen, waarna dat peil door middel van periodiek onderhoud gehandhaafd dient te blijven. Dat periodiek onderhoud van de vervaardigde zaken waar dit Besluit voor bedoeld is, is overigens niet subsidiabel in

het kader van het BROM met uitzondering van de kosten van het wind- en waterdichthouden van orangeriën en theekoepels.

Drie vragen dienen vervolgens beantwoord te worden. Ten eerste: waarom bestaat er naast het BRRM een aparte restauratieregeling voor een aparte groep, of – anders gezegd – waarom vindt subsidiëring van deze herstelwerkzaamheden niet via de normale, gedecentraliseerde wijze van het BRRM plaats? Ten tweede: waarom wordt vervolgens binnen een speciale centrale regeling dan weer de groep van eigenaren, die gebruik kunnen maken van de regeling zo beperkt? En de derde vraag luidt: waarom is er geen onderhoudsregeling voor deze groep?

Een aantal redenen kan worden aangevoerd om naast het BRRM een speciale regeling – de Nota over de Monumentenzorg spreekt, zoals hierboven al werd gezegd, van een «extra steunregeling» – in het leven te roepen, ook al blijft het zeer wel mogelijk, dat via de weg van het BRRM subsidieverzoeken worden ingediend. Anders dan de Stichting tot Behoud van Historische Particuliere Buitenplaatsen meent, bestaat er juist geen bezwaar tegen dat – zeker ook voor de grotere projecten – gepoogd wordt subsidie op grond van het BRRM verleend te krijgen. Op centraal niveau wordt tussen de Ministeries van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) gelijk opgetrokken op dit beleidsterrein. Zowel de (monumenten-)belangen van WVC als de (natuurbehoud- en natuurschoon-)belangen van LNV zijn gediend met een gemeenschappelijke aanpak. Die gemeenschappelijke aanpak moet in de meest letterlijke zin van het woord genomen worden: de verwaarloosde staat, waarin vele parken en tuinen van historische buitenplaatsen zich ook nu nog bevinden, strekt zich uit over het concept van de historische, nog als zodanig te herkennen aanleg. Dus niet alleen zijn de bouwsels er slecht aan toe, maar ook heeft de natuur toegeslagen en zijn de paden overwoekerd, beplantingen verwilderd, vijvers dichtgeslibd enzovoorts. Die integrale aanpak heeft tot goede resultaten geleid. Dat vormt dus één argument om een rijksregeling te continueren.

Een ander argument is gelegen in de omstandigheid dat de gemeentelijke overheid zich in het algemeen bij haar restauratiebeleid minder snel het lot van de zich op een buitenplaats bevindende kleinere elementen aantrekt. Dat bleek in het verleden (dus vóór het BRRM), toen het een zeldzaamheid was dat een gemeente zich sterk maakte voor de restauratie van de monumentale objecten in tuinen en parken van buitenplaatsen. Dit is ook onder het BRRM gebleken: die bouwkundige onderdelen en tuinsieraden worden zeer zelden opgenomen in het gemeentelijke meerjarenprogramma en als zij zich daar al een plaats verwerven, dan genieten zij vrijwel nooit prioriteit. Anders ligt dat met beschermde monumenten zoals kerken, orgels of molens: gebleken is dat voor het herstel daarvan een groter gemeenschapsgevoel leeft. Met andere woorden: het overlaten van de monumentale objecten in de tuinen en parken van een buitenplaats aan de gemeente, doet vrezen dat de situatie, waarin die objecten zich bevinden, alleen maar verder verslechtert. Omdat het – zoals gezegd – gaat om een herstelregeling die het best te vergelijken is met het BRRM en subsidiëring in het kader van het BRRM in principe mogelijk is, is er wel voor gekozen om de gemeenten en provincies – die immers een belangrijke rol spelen bij de subsidiëring in het kader van het BRRM – ook te betrekken in de procedure die leidt tot de beslissing op de subsidieaanvragen in het kader van het onderhoudsbesluit. Het gemeentebestuur en in bepaalde gevallen ook het provinciaal bestuur worden door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur steeds in de gelegenheid gesteld hun zienswijze over een subsidieaanvraag kenbaar te maken alvorens de

minister daarop een beslissing neemt (artikel 3, vierde lid). Verwacht mag worden dat een dergelijke betrokkenheid een positieve invloed heeft op het subsidiebeleid van de mede-overheden met betrekking tot de objecten in tuinen en parken van buitenplaatsen, zodat die objecten een betere kans maken op een hoge prioriteit in het meerjarenprogramma (provinciaal prioriteitenoverzicht). Ook geeft het voorschrift van artikel 3, vierde lid, de gemeente (en de provincie) een (betere) mogelijkheid om de subsidieplannen van de minister terzake van buitenplaatsen af te stemmen op de meerjarenprogramma's en de provinciale prioriteitenoverzichten (uiteraard voorzover de voor subsidie in aanmerking komende objecten daarop zijn opgenomen).

Binnen de groep van historische buitenplaatsen – het betreft nu de tweede hiervoor opgeroepen vraag – bevindt zich een deel, dat in particuliere handen is. Op dat gedeelte heeft dit Besluit betrekking. Het gaat hierbij dus niet om de groep van historische buitenplaatsen die eigendom zijn van de gemeentelijke of provinciale overheid, van landschapsstichtingen of -verenigingen, bedrijven of instellingen. Anders dan bij genoemde categorieën dient de «particuliere» eigenaar uit eigen middelen volledig te zorgen voor het onderhoud. De tijd dat zo'n eigenaar dat geheel op eigen kosten kon opbrengen is voorbij en die omstandigheid vormt de belangrijkste oorzaak voor het verval, dat vele buitenplaatsen laten zien. Een buitenplaats is integendeel dikwijls een blok aan het been, terwijl aan de andere kant familietradities het voor de eigenaren bijzonder moeilijk maken om het goed dan maar af te stoten. Uit een oogpunt van monumentenzorg is daarnaast het behoud van de oorspronkelijke functie naast het behoud van de architectonische vorm een ideale situatie.

Tenslotte het antwoord op de vraag, waarom er geen onderhoudsregeling is voor deze groep van historische buitenplaatsen, waarvan immers hierboven wordt beweerd dat zij zo kwetsbaar is.

Sedert 1982 wordt door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur aan de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB) de mogelijkheid geboden om voor die historische buitenplaatsen, die bij de Stichting zijn aangesloten (inmiddels ruim 250 eigenaren) voor het reguliere onderhoud van de tuinen en parken een beroep te doen op die Stichting. De Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen is een stichting die de instandhouding nastreeft van door particulieren bewoonde of gebruikte beschermde kastelen en andere historische huizen, met hun erven, bouwhuizen, stalgebouwen, dienstwoningen, stijltuinen, parken, lanen, grachten, waterpartijen en landgoederen. Aldus zet de stichting zich juist in voor de belangen van die groep van buitenplaatsbezitters waarop ook het onderhavige besluit zich richt. De Stichting, die grote deskundigheid bezit in vraagstukken die samenhangen met het behoud van historische buitenplaatsen, staat de aangeslotenen steeds met raad en daad bij. Zo heeft de Stichting een aantal medewerkers in dienst, die vanuit de Stichting worden uitgezonden om bij te dragen aan het reguliere onderhoud aan buitenplaatsen. Voorts stelt de Stichting beheersvisies en -plannen op voor die historische buitenplaatsen waar gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid voor het verkrijgen van regulier onderhoud. Deze beheersplannen, die steeds voor een periode van tien jaar worden opgesteld, werden in verband met de gewenste afstemming met de regeling ten aanzien van achterstallig onderhoud, voorgelegd aan de Ministers van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Ook voor het onderhavige Besluit zullen die plannen betekenis hebben met name om aan te geven op welke wijze het beheer gevoerd wordt dat gericht is op

het herstel en het behoud van de cultuurhistorische- en natuurhistorische waarden en van het natuurschoon (artikel 3, tweede lid). Ze kunnen in de praktijk mede als basis dienen voor de te nemen maatregelen in het kader van deze regeling. Daarmee wordt bereikt, dat de onderhoudstoestand sterk verbeterd raakt en vervolgens in goede staat wordt gehouden.

In de problematiek van het onderhoud is door het rijk derhalve op een andere manier voorzien: de Stichting tot Behoud van Historische Buitenplaatsen ontvangt subsidiegelden die haar in staat stellen medewerkers in dienst te nemen. Deze medewerkers worden – zoals hiervoor gezegd – in de tuinen en parken ten behoeve van het reguliere onderhoud ingezet: een indirecte vorm van subsidieverlening dus.

§ 2. De subsidiemethodiek en terminologie

Bij de subsidiëring van restauratiewerkzaamheden op grond van deze regeling gaat het uiteindelijk om een subsidiebedrag in de daadwerkelijk gemaakte kosten van de uitgevoerde werkzaamheden. Pas na afloop van de restauratie kan exact worden bepaald welke kosten zijn gemaakt en welk bedrag als subsidie daarin kan worden verleend. Omdat het echter voor de eigenaren (maar ook voor het systeem van deze regeling) van groot belang is dat zij voorafgaand aan een restauratie zo nauwkeurig mogelijk weten hoe hoog het subsidie zou kunnen zijn, is de procedure die tot subsidieverlening leidt, in drie fasen gesplitst.

De eigenaren die in een bepaald kalenderjaar de monumentale objecten in de tuin of het park van hun buitenplaats willen restaureren en daarvoor subsidie verlangen, moeten in het daaraan voorafgaande jaar – voor 1 februari – een aanvraag bij de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur indienen. Die aanvraag dient te bevatten een globaal plan waaruit duidelijk wordt op welke wijze het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden in de tuin of het park hersteld zullen worden (artikel 5). Voor een globaal plan als start voor de aanvraag-procedure is gekozen om te voorkomen dat eigenaren kostbare gedetailleerde restauratieplannen door bijvoorbeeld een aannemersbedrijf laten opstellen zonder te weten of er kans op een subsidie bestaat. In de periode na 1 februari beoordeelt de minister alle ter zake ingediende aanvragen (globale plannen). Aldus is hij in staat de verschillende aanvragen in onderling verband te bekijken hetgeen vooral noodzakelijk zal zijn indien het totale subsidiebedrag dat met de aanvragen gemoeid is, het beschikbare budget overstijgt. Bij die weging wordt in ieder geval het in artikel 4, tweede lid, geformuleerde criterium gehanteerd. In deze fase vindt ook het overleg plaats dat in artikel 3, derde lid, wordt voorgeschreven met de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Tevens kan dan overleg worden gevoerd met de betrokken gemeenten en provincies, voorzover de zienswijze van die mede-overheden (artikel 3, vierde lid) daartoe aanleiding geeft. Op basis van de aanvragen om subsidie (die dus worden ingediend voorafgaand aan de werkzaamheden), neemt de minister binnen drie maanden – dus voor 1 mei – een standpunt in. Is dat standpunt negatief dan ontvangt de desbetreffende aanvrager uiteraard ook een negatieve beschikking. Voor de aanvragers waarvan de minister van mening is dat ze wel voor subsidie in aanmerking kunnen komen, staat een verlengde besluitvormingsprocedure open.

De minister doet hen daarvan mededeling onder vermelding – bij wijze van indicatie – van het bedrag dat hij voorlopig voor de desbetreffende werkzaamheden reserveert. Tevens vermeldt hij het vermoedelijke jaar van betaalbaarstelling. Een positieve berichtgeving van de minister is dus te meer van belang voor de subsidieaanvrager omdat daarin de

voorlopige grenzen van het uiteindelijk te verlenen subsidie zijn vastgelegd, zodat daarmee rekening kan worden gehouden bij het opstellen van de nadere stukken die voor de minister nodig zijn om uiteindelijk een beslissing te kunnen nemen. Die nadere stukken bestaan in ieder geval uit het restauratieplan met bijbehorende begroting. De minister kan in de mededeling aangeven welke andere stukken nodig zijn om een beslissing op de aanvraag te kunnen nemen. Gedacht kan worden aan tekeningen of foto's van de bestaande toestand van de te restaureren zaken en tekeningen waarop de voorgenomen herstellingen of wijzigingen staan aangegeven.

Met het indienen van de nadere stukken begint in feite het tweede deel van de procedure die leidt tot de beslissing van de minister of hij daadwerkelijk subsidie toezegt en zo ja, in hoeverre hij instemt met het desbetreffende restauratieplan met bijbehorende begroting en welk bedrag hij ten hoogste als subsidie verleent. Daarmee komt dus in het concrete geval vast te staan welke kosten «subsidieabel» zijn. Indien niet voldaan wordt aan de verplichting om vóór 1 augustus met een uitgewerkt plan (nadere stukken) te komen (artikel 7), dan zullen de gereserveerde gelden voor een andere restauratie gebruikt worden. De beslissing op de aanvraag zal de minister vóór 1 november nemen (artikel 8); aldus is de gehele aanvraagprocedure afgerond voordat het jaar waarin de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd, is aangebroken en hebben degenen die een toezegging inclusief «instemming» hebben ontvangen, ruimschoots de tijd om voorbereidingen voor de uitvoering van de werkzaamheden te treffen.

Gedurende het jaar ten laste waarvan het subsidie beschikbaar is gesteld, kunnen voorschotten aan de eigenaar worden verstrekt.

Na afloop van de uitvoering van de restauratiewerkzaamheden vindt dan de derde fase van de subsidieverleningsprocedure plaats. Het subsidie wordt *vastgesteld* (artikel 14) op basis van een door de subsidieontvanger in te dienen financiële verantwoording. Bij de vaststelling wordt gekeken of de kosten van de restauratiewerkzaamheden die in de toezegging subsidieabel zijn gesteld daadwerkelijk zijn gemaakt. Voorzover die kosten zijn gemaakt, zal het subsidie aan de hand daarvan worden vastgesteld doch niet hoger dan het bedrag dat ten hoogste is toegezegd. Met de vaststelling wordt niet meer beoogd dan uitvoering te geven aan de verplichtingen die voor de minister voortvloeien uit de toezegging voorzover de werkzaamheden in overeenstemming zijn met het goedgekeurde restauratieplan en de daarbij begrote kosten daadwerkelijk zijn gemaakt en de aan de subsidieverlening verbonden voorschriften ook overigens zijn nagekomen. Dat karakter van de vaststelling wordt nog benadrukt door de bepaling dat bij de vaststelling van het subsidie kosten die niet reeds in de begroting, waarvoor subsidie is toegezegd, buiten beschouwing blijven (artikel 14, tweede lid). De vaststelling kan (bijvoorbeeld) geen wijziging van de hoogte van de subsidieabel gestelde posten bevatten, noch een weigering zulk een wijziging aan te brengen. Het aldus vastgestelde subsidiebedrag wordt uiteraard met (eventueel) verstrekte voorschotten verrekend.

Waar in dit besluit de term *subsidieverlenen* wordt gehanteerd, is het gehele proces van toezeggen en vaststellen bedoeld.

HOOFDSTUK III. STICHTING NATIONAAL RESTAURATIEFONDS

De Stichting Nationaal Restauratiefonds (het NRF) is gevestigd te Hoevelaken en verricht ten behoeve van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (de Rijksdienst voor de Monumentenzorg) een aantal diensten. Dat betekent voor de uitvoering van (o.a.) het onderhavige besluit dat het uitbetalen van vastgestelde subsidies en van

voorschotten op basis van subsidietoezeggingen, die kunnen worden betaald ten laste van de begroting van een lopend jaar of een voorafgaand jaar, geschiedt door het NRF. Het NRF vervult wat wel genoemd wordt een loketfunctie; alle betalingen lopen via het NRF.

In het (sporadische) geval dat een subsidietoezegging een betaalbaarstelling bevat ten laste van een begroting voor een toekomstig jaar, kan het NRF tegen (onder inhouding van) een rentebedrag een voorfinancieringsfaciliteit bieden. De verschuldigde rente is in zo'n geval relatief laag en ligt iets boven het effectief rendement op staatsleningen. Het voordeel van deze voorfinanciering is dat met de werkzaamheden niet gewacht hoeven te worden tot het jaar van betaalbaarstelling is aangebroken.

HOOFDSTUK IV. ADVIEZEN

Het concept-Besluit werd om advies voorgelegd aan de Raad voor het cultuurbeheer, de Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (NCM), de Stichting Nationaal Restauratiefonds en de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB) en voorts ter kennisname toegezonden aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO). De algemene tenenur van de reacties is positief. Alle instanties stemmen met de regeling in, behalve de VNG die vindt dat deze regeling zou dienen op te gaan in het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten (het BRRM) en dus decentraal moet worden uitgevoerd.

Uit hetgeen in het algemene deel van deze toelichting en vooral in hoofdstuk II, § 1, is gezegd, zal duidelijk zijn dat dezerzijds het standpunt van de VNG niet gedeeld wordt. Ter aanvulling kan nog het volgende worden opgemerkt. Dit Besluit is, zoals eerder gezegd, een uitwerking van de geldstroom, die ook al in de Nota over de Monumentenzorg uit 1984 werd aangekondigd als extra steunregeling. De VNG – die in 1984 niet op de Nota heeft gereageerd – ziet bij haar standpunt over het hoofd, dat de onderhavige categorie monumenten een inderdaad zeer kwetsbare positie inneemt. Dat wordt vooral ook bevestigd door de vanaf 1986 bekende praktijk van gemeentelijke budgetreserveringen: gemeenten blijken hun reservering inderdaad niet te besteden aan herstel van particuliere parken en buitenplaatsen, hetgeen nog te begrijpen is gezien het bestaan van een aparte subsidieregeling, maar het herstel van particuliere parken en buitenplaatsen wordt in gemeentelijke meerjarenprogramma's slechts sporadisch opgenomen. Het standpunt van de VNG bevat overigens ook geen argumenten om op afzienbare termijn van koers te wijzigen.

Ook aan het verzoek van de VNG om behalve particuliere eigenaren ook overheden en andere organisaties tot de regeling toe te laten wordt geen gevolg gegeven. Afgezien van het feit dat dat de introductie van een nieuwe specifieke uitkering zou betekenen, acht ik een uitbreiding van de doelgroep niet gewenst. Mede gelet op het betrekkelijk geringe budget, moet de regeling beperkt blijven tot de categorie waar de problemen het meest nijpend zijn.

Het jaartal 1850 dat onderdeel uitmaakt van de omschrijving van het begrip historische buitenplaats – een tuin of park van een buitenplaats moet in het kader van deze regeling in eerste aanleg dateren van vóór dat jaar (artikel 1, onderdeel b) – wordt zowel in de reactie van de NCM als in die van de Stichting PHB aan de orde gesteld. De NCM pleit er kortweg voor dit vereiste te laten vallen. Met de Stichting PHB ben ik van mening dat eerst de resultaten van het Monumenten Inventarisatie, Selectie & Registratie Project (gereed in 1998) afgewacht zou moeten

worden, zodat vervolgens de effecten daarvan op (onder meer) het onderhavige Besluit en het ter beschikking staande budget in kaart gebracht kunnen worden, waarna zo nodig tot aanpassing van het Besluit kan worden overgegaan.

De Raad voor het cultuurbeheer vraagt aandacht voor de hoogte van het jaarlijkse budget, dat al sinds 1983 f 500 000 bedraagt. Hoe begrijpelijk de vraag van de Raad om tot verhoging van het budget tot bijvoorbeeld f 750 000 over te gaan ook is, voorshands ligt dat niet in de bedoeling. Op het totale rijksbudget voor de monumentenzorg zijn recent noodgedwongen aanmerkelijke bezuinigingen doorgevoerd. Het voor de uitvoering van dit Besluit ter beschikking staande budget is daarbij steeds bewust buiten beschouwing gelaten. Een verhoging zou evenwel onevenredig zijn in verhouding tot de kortingen die op de andere budgetten, bijvoorbeeld dat ten behoeve van het BRRM, moesten worden toegepast en zou uiteraard weer een (verdere) verlaging van een van die andere budgetten tot gevolg hebben.

De Stichting PHB bepleit in de regeling op te nemen, dat de minister een onafhankelijke instantie kan aanwijzen om na te gaan of de werkzaamheden daadwerkelijk overeenkomstig de plannen en de subsidietoezegging zijn uitgevoerd. Bij die suggestie wordt evenwel voorbij gegaan aan de controlemogelijkheden die thans reeds in wet en regelgeving zijn neergelegd. Artikel 58 van de Monumentenwet 1988 bepaalt immers dat de minister personen kan aanwijzen die belast zijn met het toezicht op de naleving van het krachtens die wet bepaalde. Het onderhavige Besluit is gebaseerd op (artikel 34) van de Monumentenwet 1988 zodat de door de minister aangewezen toezichthoudende ambtenaren de naleving van het onderhavige besluit kunnen controleren. Teneinde die toezichthoudende taak effectief te kunnen uitvoeren, bevat artikel 13 van het onderhavige Besluit het voorschrift op grond waarvan de subsidie-aanvrager dan wel de subsidie-ontvanger verplicht is om op verzoek van de toezichthoudende ambtenaar alle bescheiden te tonen en alle inlichtingen te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de controle op de rechtmatige en doelmatige besteding van het subsidie. Van de opmerkingen die de Stichting PHB maakt over de controle op de kwaliteit van de uitgevoerde werkzaamheden heb ik goede nota genomen.

De verschillende redactionele suggesties die gedaan zijn door de Stichting PHB zijn voor het merendeel – al dan niet in aangepaste vorm – in de tekst verwerkt. Waar de adviezen, in het bijzonder dat van de Stichting PHB, niet werden gevolgd, heeft dat veelal wel geleid tot een aanpassing of aanvulling van de desbetreffende passages in hetzij het algemene deel hetzij in het artikelsgewijze deel van deze nota van toelichting.

In het advies van de Raad voor het cultuurbeheer wordt – bezorgd – opgemerkt, dat de trage voortgang, die wordt gemaakt bij het brengen van historische buitenplaatsen onder de bescherming van de Monumentenwet 1988, zijn oorzaak vindt in de zeer geringe personele mankracht, die bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg voor dit werk aanwezig is. Ook in het advies van de Stichting PHB wordt aan dit aspect aandacht besteed. Van het aanbod van de Stichting PHB om ondersteuning te bieden in de vorm van inbreng van expertise en samenwerking zal graag gebruik worden gemaakt. In overleg met de Commissie Buitenplaatsen van de Raad voor het cultuurbeheer zal bekeken worden op welke wijze de ondersteuning vorm gegeven kan worden.

HOOFDSTUK V. DEREGULERINGSTOETS

Wat betreft het streven naar deregulering kan worden opgemerkt dat het onderhavige besluit als speciale herstelregeling naast het BRRM een extra regeling in het leven roept. Dat wordt gerechtvaardigd daar de in hoofdstuk II, § 1, van deze nota van toelichting gegeven motivering. Overigens past het besluit in het streven naar deregulering. Het leidt tot een regeling op het wettelijk voorgeschreven niveau. Opzet, procedures en terminologie zijn zoveel mogelijk aangepast aan de eveneens op grond van artikel 34 van de Monumentenwet 1988 getroffen algemene maatregelen van bestuur; het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten en het Besluit rijkssubsidiëring onderhoud monumenten. Uiteraard is bij het opstellen van de teksten rekening gehouden met de Algemene wet bestuursrecht. In het onderhavige besluit is ook al – zij het in zeer beperkte mate – aansluiting gezocht bij de subsidietitel uit het voorontwerp Algemene wet bestuursrecht Derde tranche, doch uitsluitend voorzover de uniformiteit met de hiervoor genoemde twee besluiten daardoor geen geweld wordt aangedaan.

HOOFDSTUK VI. BEROEP

De wijze van beroep is in deze regeling niet opgenomen omdat, evenals in het verleden, beroep zal openstaan op grond van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen. Daarvan is tot op heden niet of nauwelijks gebruik gemaakt. Er is geen reden om te veronderstellen dat daarin verandering zal komen zodat de belasting van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State ten gevolge van dit besluit geen wijziging zal ondergaan.

Indien de eigenaar het niet eens is met een beslissing op een aanvraag kan hij derhalve tegen die beslissing beroep instellen. Naar de mening van ondergetekende is evenwel geen beroep mogelijk tegen een positieve mededeling, als bedoeld in artikel 6, tweede lid. Het gaat daarbij om een onderdeel van een procedure, die gezien moet worden als een (tussen)fase op weg naar de uiteindelijke beslissing waartegen uiteraard weer wel beroep openstaat (verlengde besluitvorming).

De vaststelling van het subsidie zal – zoals in paragraaf 2 van hoofdstuk II is uitgelegd – doorgaans geen nieuwe rechtsgevolgen in het leven roepen die niet reeds door de toezegging en de goedkeuring zijn gecreëerd. Naar de mening van ondergetekende is de vaststelling van het subsidie dan ook in beginsel geen besluit waartegen beroep op grond van de Wet arob openstaat (vgl. Afdeling rechtspraak no. R01.83.2342.08).

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 1

In dit artikel zijn geen begrippen opgenomen die reeds in de Monumentenwet 1988 zijn omschreven. Die wet bepaalt immers in artikel 1 dat de aldaar gehanteerde begrippen ook gelden voor de op die wet berustende bepalingen, zoals de bepalingen van dit besluit. Waar dus in het onderhavige besluit gesproken wordt over Onze minister wordt bedoeld de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

In *onderdeel a* wordt bij de omschrijving van eigenaar allereerst gesproken van de «natuurlijke persoon». Zoals reeds in het algemeen deel van deze nota van toelichting is vermeld, zijn de subsidiemogelijkheden ter zake in het verleden geopend met het oog op de benarde

financiële positie van de categorie particuliere eigenaren (of bijvoorbeeld erfpachters). Mede gezien de ervaringen gedurende de afgelopen jaren is er geen reden om de doelgroep uit te breiden. Het onderhavige besluit richt zich dan ook in hoofdzaak op de groep particuliere eigenaren (natuurlijke personen) van historische parken en buitenplaatsen.

Met de hiervoor genoemde categorie worden gelijkgesteld N.V.'s en B.V.'s als bedoeld in artikel 7a van de Natuurschoonwet 1928. Het gaat daarbij om rechtspersonen die zich in hoofdzaak bezighouden met de instandhouding van een onroerend goed dat is aangemerkt als landgoed in de zin van artikel 1 van die wet, waarvan de aandeelhouders natuurlijke personen zijn en het aantal in beginsel niet meer dan twintig bedraagt. In feite betreft het groepen particulieren (veelal leden van één familie) die daarmee versnippering van de buitenplaats voorkomen.

Om verschillende redenen brengen particulieren soms (een deel van) hun buitenplaats onder in een stichting tot behoud van de buitenplaats: er vindt dan afsplitsing van vermogen plaats. Omdat de financiële positie van zulke stichtingen te vergelijken is met die van de particuliere eigenaar of met de hiervoor bedoelde N.V.s of B.V.s is ook voor die categorie stichtingen deze subsidieregeling opengesteld (onderdeel a, onder 3). Veelal gaat het om stichtingen die een algemeen nut beogen en als zodanig beschikken over een door de inspecteur der registratie en successie afgegeven verklaring op grond van artikel 24, vierde lid, van de Successiewet 1956. Het komt nog wel eens voor – maar dat is voor de toepassing van dit Besluit geen *conditio sine qua non* – dat er middels de bestuurssamenstelling van zo'n stichting een band met de laatste eigenaarsfamilie aanwezig is. Zo'n stichting moet uiteraard wel als doelstelling de instandhouding van de buitenplaats nastreven; die instandhoudingsinspanning moet het hoofddoel van de stichting zijn. Secundaire doelstellingen (zoals bijvoorbeeld het instandhouden van de inventaris van de buitenplaats of anderszins het levend houden van de herinnering aan de oorspronkelijke eigenaarsfamilie) verhinderen toelating tot dit Besluit niet, zolang maar duidelijk uit de statuten blijkt dat de instandhouding van de buitenplaats voorop staat.

Voor alle duidelijkheid zij hierbij bij wijze van voorbeelden opgemerkt dat dus in geen geval overheidslichamen, particuliere natuurbeschermingsorganisaties, provinciale kastelenstichtingen en instanties in de gezondheids- of bejaardenzorg e.d., die een historische buitenplaats in stand houden voor subsidie in aanmerking komen.

Met betrekking tot het begrip beschermde historische buitenplaats, dat in *onderdeel b* omschreven wordt, zij het volgende opgemerkt.

Artikel 34, eerste lid, van de Monumentenwet 1988, schrijft voor dat het bij een uitkering uit 's Rijks kas ten behoeve van het herstel moet gaan om beschermde monumenten. De bescherming van historische buitenplaatsen was in het verleden in hoofdzaak gericht op het kasteel of buitenhuis en eventueel op aangrenzende bijgebouwen. Soms werd in de omschrijving van het monument ook melding gemaakt van de aanwezigheid van een historisch park of tuin doch dan veelal op summere wijze. De omschrijvingen in het monumentenregister van de beschermde (particuliere) historische buitenplaatsen worden thans geactualiseerd. De regeling heeft dus alleen betrekking op die historische buitenplaatsen, die blijkens het monumentenregister in hun geheel – en dan als historische buitenplaats – zijn beschermd ingevolge de Monumentenwet 1988.

Bij de formulering van de definitie van het begrip historische buitenplaats heeft de omschrijving die enkele jaren geleden in overleg tussen de Subcommissie Buitenplaatsen van de toenmalige Monumentenraad, het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen en het Ministerie van

Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (de Rijksdienst voor de Monumentenzorg) is opgesteld, model gestaan. In de praktijk wordt thans de volgende (uitgebreide) omschrijving gehanteerd:

«Een historische buitenplaats is aangelegd. Zij kan deel vormen van een landgoed. Het geheel wordt met name gevormd door een, eventueel thans verdwenen, in oorsprong versterkt huis, kasteel, buitenhuis of landhuis, met bijgebouwen, omgeven door tuinen en/of park met één of meer van de volgende onderdelen, zoals grachten, waterpartijen, lanen, boomgroepen, parkbossen, (sier)weiden, moestuinen, ornamenten. De samenstellende onderdelen, een ensemble vormend, van terreinen (met beplanting), lanen, waterpartijen en -lopen, gebouwen, bouwwerken en ornamenten zijn door opzet of ontwerp van tuin en park en het (utilitair) gebruik historisch en architectonisch met elkaar verbonden en vormen zo een onlosmakelijk geheel. Onderdeel van de historische buitenplaats vormen die gebouwen, bouwwerken en tuinornamenten, die compositorisch deel uitmaken van het ontwerp of opzet en inrichting van de tuinen/of parkaanleg dan wel dienen voor gebruik in samenhang met de oorspronkelijke bestemming.».

De historische tuin- en/of parkaanleg die moet dateren van voor 1850 en (hoewel die later gewijzigd kan zijn in structuur, compositie of vorm) herkenbaar aanwezig is, moet een oppervlakte hebben van tenminste 1 ha. Hierbij zij opgemerkt dat met «de aanleg» niet noodzakelijkerwijs bedoeld wordt op de *allereerste* tuinaanleg die ter plaatse ooit geweest is.

De regeling heeft geen betrekking op het kasteel of buitenhuis zelf, noch op de bijbehorende bouw- en koetshuizen (utiliteitsgebouwen); in beginsel ook niet op die bouwwerken, die direct zijn aangebouwd aan het huis, daar deze niet kunnen worden beschouwd als in de eerste plaats te zijn gebouwd als versiering van de tuin- en parkaanleg. Voor die gebouwde zaken is het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten bedoeld.

In *onderdeel c* wordt het begrip «restauratie» omschreven. Daarbij is zoveel mogelijk aangesloten bij het begrip «restauratie» zoals dat in artikel 1, onderdeel c, van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten is gedefinieerd. Een dergelijke uniformering zorgt ervoor dat er wat betreft de aard van de werkzaamheden waarvoor subsidie mogelijk is, in beginsel geen verschil is tussen voornoemd besluit en de onderhavige regeling. Het moet dus gaan om werkzaamheden die er op gericht zijn de vervaardigde zaken die met name door achterstallig onderhoud in een slechte technische staat zijn komen te verkeren, op te knappen zodat ze hun compositorische, functionele, ornamentale betekenis voor de aanleg als geheel weer terugkrijgen. Als restauratie wordt in ieder geval aangemerkt:

- het vernieuwen van brugpijlers, herstel van het brugdek;
- metsel- en voegwerk en funderingswerkzaamheden aan tuinhek, tuinmuur en de zich daarin bevindende toegangspoort;
- herstelwerkzaamheden aan ramen, deuren, dakbedekking, goten, hekwerken, terrassen, balustrades, pergola's e.d.;
- bepleisteren van binnen- en buitenmuren van orangerie en tuinhuisje;
- geheel of gedeeltelijk vernieuwen van de beglazing en geraamten van kassen.

Ook het opstellen van het restauratieplan (voorzover nodig) of de werkschrijving en bijbehorende begroting vormt een wezenlijk onderdeel van de werkzaamheden die voor het herstel noodzakelijk zijn

en valt derhalve onder het begrip restauratie, zodat de daarmee samenhangende kosten eveneens voor subsidie in aanmerking komen. De kosten van eventuele begeleiding door een architect of een andere bouwkundige die gespecialiseerd is in de werkzaamheden waarom het hier gaat, zijn in beginsel niet subsidiabel omdat het gaat om werkzaamheden die door bijvoorbeeld aannemers- en bouwbedrijven, smeden en beeldhouwers kunnen worden uitgevoerd (zie voor de zogenoemde begeleidingskosten ook de toelichting op artikel 3).

Overeenkomstig het ter zake (inter)nationaal aanvaarde beleidsstandpunt, wordt het reconstrueren van een onderdeel dat geheel is verdwenen niet aangemerkt als een maatregel die aangemerkt kan worden als herstel van de monumentale waarden. Het uit afbeeldingen weer terugbrengen van een zogeheten chinesebrug is dus niet subsidiabel in het kader van de onderhavige regeling. Ook het plaatsen van een nieuw beeld, d.w.z. vervanging van het oorspronkelijke beeld dat om welke reden dan ook verloren is gegaan, komt niet in aanmerking.

Artikel 2

Het *eerste lid* maakt duidelijk dat de onderhavige regeling niet een zogenaamde «open eind» regeling is. Ook al heeft een eigenaar voldaan aan alle eisen van de regeling dan nog ontvangt hij op een aanvraag om subsidie geen subsidie(toezegging) indien er geen gelden (meer) ter beschikking staan voor de onderhavige regeling.

In het *tweede lid* wordt een drietal gevallen opgesomd die op zich zelf al tot een (gedeeltelijke) afwijzing van een subsidie-aanvraag kan leiden. Aan *onderdeel a* ligt de gedachte ten grondslag dat geen subsidie behoort te worden verleend in kosten die ook op andere wijze niet ten laste van de eigenaar behoeven te komen. Kosten die door een verzekering worden gedekt alsmede kosten die op verschuldigde B.T.W. in aftrek kunnen worden gebracht, zijn dan ook niet subsidiabel. Of dergelijke kosten ook daadwerkelijk bij de verzekeraar geclaimd worden of in aftrek worden gebracht doet niet ter zake.

Onderdeel b is daarnaast opgenomen om zodanige cumulatie van (rijks)subsidies te voorkomen dat in bepaalde kosten meer dan 100% subsidie verstrekt wordt. Deze bepaling laat onverlet dat ook het Besluit rijkssubsidieëring restauratie monumenten van toepassing kan zijn. Een eigenaar kan dus altijd proberen de tuin of het park op een zodanig hoge plaats op het meerjarenprogramma van de desbetreffende gemeente opgenomen te krijgen, dat ook via die regeling voor subsidie in aanmerking komt.

De goedkeuring van het restauratieplan en de begroting dient te geschieden op basis van de technische staat van de te restaureren zaken voorafgaand aan de restauratie. Zodra met de restauratie is begonnen, zijn de kosten in het merendeel van de gevallen ten gevolge van de werkzaamheden niet meer te beoordelen. Daarom legt *onderdeel c* noodzakelijkerwijs een zware sanctie op het starten met de restauratie voordat het plan is goedgekeurd.

Artikel 3

Zoals in het algemene deel van deze nota van toelichting al is aangegeven is de regeling niet van toepassing op alle onderdelen van de historische buitenplaats. Uit het *eerste lid* blijkt dat subsidie alleen mogelijk is wanneer het betreft de restauratie van zaken die compositorisch of functioneel van betekenis zijn voor (de aanleg van) de tuin of het park. Roerende objecten die zich in de tuin of het park bevinden komen voor toepassing van de regeling niet in aanmerking. Voor toepassing van deze regeling komen uiteraard wel in aanmerking de van oorsprong roerende

objecten die volgens verkeersopvatting onderdeel van de tuin of het park uitmaken en dus bestanddeel van de tuin of park zijn.

Bij die vervaardigde zaken valt bijvoorbeeld te denken aan: banken, balustrades, bassins, beelden, belvédères, berceaux, beschoeiingen, borstweringen, broeibakken, bruggen, cascades, consoles, dammen, duivetillen, eendekooien, fazanterieën, follies, fonteinën, gedenkstenen, grafkelders, grafstenen, grotten, hekpijlers, hekken, hermitages, hertenverblijven, hokken, hondengraven, kassen, keermuren, kindershuisjes, kweekbakken, lantaarns, latwerken, menagerieën, muren (van een moestuin of boomgaard), orangerieën, paardegraven, pergola's, perkafscheidingen, plantenbakken, poorten, priëlen, pyramides, schijnruïnes, slangemuren, sluisen, spiegelbollen, stallingen voor klein- en pluimvee, stepping stones, stoepen, theekoepels, toegangshekken, trappen, treilages, tuinbanken, tuinbeelden, tuinhuisjes, tuinkoepels, tuinmuren, tuinornamenten, tuinpoortjes, tuinvazen, volières, waterputten, ijskelders, zonnepijlers.

Tot de voor subsidie in aanmerking komende zaken behoren dan ook niet de zaken/gebouwen/objecten die primair om andere reden dan ten behoeve van de tuin of het park zijn gemaakt, zoals bijvoorbeeld koetshuizen, die overigens ook niet beschouwd kunnen worden als een compositorisch of structureel onderdeel van de tuinaanleg. Dat geldt ook voor het hoofdhuys zelf, het bordes van het huis, de aangebouwde serre of de direct op het huis aanlopende toegangsbrug en voor eventueel aanwezige andere gebouwen die primair beschouwd moeten worden als een geheel te vormen met het huis. Een uitzondering zou zich kunnen voordoen indien vast staat dat die onderdelen – bij voorbeeld de toegangsbrug – juist wel een bedoeld compositorisch element vormen van de tuin- of parkaanleg.

Naast het eerste lid, waarin is aangegeven de aard van de voorwerpen waarvoor subsidie kan worden ontvangen, is *het tweede lid* van belang omdat daaruit blijkt in welk kader een restauratie dient te worden uitgevoerd, wil een aanspraak op subsidie mogelijk zijn. Er moet dan sprake zijn van zo'n wijze van beheer, dat dit beheer gericht is op het behoud van de cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke waarden en van het natuurschoon van de beschermde historische buitenplaats. Voor alle duidelijkheid zij hierbij opgemerkt dat deze subsidiemogelijkheid dus niet bedoeld is om een enkel object uit een tuin of een park te herstellen zonder dat op enigerlei wijze blijkt dat ook aan de andere onderdelen van het complex aandacht is of wordt besteed.

Zal zoveel mogelijk aangesloten worden bij de regels die in het kader van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten gelden (zie met name artikel 13 van dat besluit). Ook de Leidraad subsidiabele restauratiekosten die bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg verkrijgbaar is, kan wellicht uitkomst bieden bij dergelijke vragen. Steeds zal het echter moeten gaan om een sobere en doelmatige aanpak, zoals blijkt uit het eerste lid.

Het uitvoeren van werkzaamheden in zelfwerkzaamheid ontmoet geen bezwaar, maar de kosten die daaraan verbonden zijn worden niet subsidiabel gesteld. Materiaalkosten komen in dit verband wel voor subsidiabelstelling in aanmerking. Een uitzondering wordt gemaakt voor werkzaamheden die door personeel in loondienst van de eigenaar worden uitgevoerd. Kosten van personeel in loondienst bij de eigenaar zijn subsidiabel voorzover deze kosten verband houden met subsidiabel gestelde werkzaamheden. Achteraf (bij de aanbidding van de geldelijke verantwoording) dient dan wel een verklaring van een onafhankelijke derde (bijvoorbeeld een accountant) overgelegd te worden waaruit kan worden afgeleid hoeveel arbeidskosten daadwerkelijk aan de verwerkte (subsidiabel gestelde) materialen zijn besteed.

De zogenoemde begeleidingskosten worden in principe niet subsidi-

diabel gesteld, omdat de inschakeling van een architect of een andere ter zake deskundige, gelet op de aard van de werkzaamheden, doorgaans niet strookt met het beginsel van soberheid en doelmatigheid; het betreft hier immers werkzaamheden waar in principe geen architect voor ingeschakeld behoeft te worden. Indien de aard van de werkzaamheden naar het oordeel van de minister echter wel speciale begeleiding vragen, dan zullen de kosten daarvan wel subsidiabel zijn. In geval van twijfel is het uiteraard raadzaam tevoren contact met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg op te nemen.

Het streven is erop gericht, dat de werkzaamheden ter opheffing van technische gebreken aan de vervaardigde zaken en de werkzaamheden ten behoeve van het herstel van de natuurhistorische waarden en het natuurschoon zo goed mogelijk op elkaar aansluiten. Dit vraagt om een nauwe samenwerking tussen de Ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Daarom zullen aanvragen om subsidie altijd eerst besproken worden met de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voordat daarop een beslissing genomen wordt (*derde lid*). Het ligt voor de hand dat ook de Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen – waar nodig – geraadpleegd wordt.

Ook met de gemeenten kan overleg gevoerd worden mede in verband met hun taken in het kader van het BRRM (zie daarvoor hoofdstuk II, § 1, van het algemene deel van deze nota van toelichting). Of overleg nodig is zal afhankelijk zijn van het standpunt dat een gemeente inneemt naar aanleiding van de subsidieaanvraag waarover de gemeente zich heeft mogen uitspreken ingevolge het *vierde lid*. Betrokkenheid van de provincie is alleen voorgeschreven indien de desbetreffende gemeente betrokken is bij het zogenoemde provinciaal prioriteitenoverzicht dat de provincie op grond van artikel 7 van het BRRM moet opstellen.

In dit verband wordt nog opgemerkt dat de Stuurgroep decentralisatie-onderzoek natuurbeleid (de commissie Rabbinge) met betrekking tot het landschapsbeleid heeft geadviseerd de rijksbemoedienis met de stichtingen landschapsonderhoud naar de provincies te decentraliseren en de taken op het gebied van historische buitenplaatsen aan de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen over te dragen. De voorstellen die het gebied van historische buitenplaatsen aan de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen over te dragen. De voorstellen die zijn gedaan door de commissie Rabbinge hebben echter uitsluitend betrekking op decentralisatie voor zover het betreft gelden van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Voor het onderhavige besluit vloeien hieruit geen consequenties voort met dien verstande dat indien de voorstellen worden overgenomen en ten uitvoer gebracht, het verplichte overleg met de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, zoals voorgeschreven door het derde lid, wellicht aanpassing behoeft.

Artikel 4

Voor de uitvoering van dit Besluit is een gering budget beschikbaar. De meeste aanvragen in dit verband vergen ook geen grote bedragen, wat niet wil zeggen dat niet af en toe een aanvraag gedaan wordt die, indien volledig te honoreren, een te groot beslag zou leggen op de beschikbare middelen. Om die reden is – anders dan de Stichting PHB adviseert – een maximumsubsidie (plafond) opgenomen, zodat in een jaar tenminste een aantal buitenplaatsen voordeel van de regeling kunnen hebben. Het is overigens mogelijk om enige jaren achtereenvolgens voor een bepaalde buitenplaats een subsidie toe te kennen, steeds tot het maximum van f 80 000, zodat ook de duurere restauraties aan bod kunnen komen. Weliswaar

wordt de betaling dan over een aantal jaren uitgesmeerd, maar dat behoeft nauwelijks of geen bezwaar te zijn nu de mogelijkheid bestaat om een vóórfinancieringsregeling met de Stichting Nationaal Restauratiefonds te treffen (zie hoofdstuk III van het algemeen deel van deze nota van toelichting).

Bij de berekening van het subsidie wordt uitgegaan van de totale (werkelijke) kosten van de restauratie, maar alleen voorzover die kosten gemaakt zijn in overeenstemming met het plan en de begroting zoals die door de minister geaccepteerd zijn (*eerste lid*). In hoeverre de minister instemt met een restauratieplan en een daarbij behorende begroting moet ingevolge artikel 8, tweede lid, blijken uit de subsidietoezegging. Het is in ieder geval van groot belang dat wanneer bij de uitvoering van de restauratie afgeweken moet worden van het plan en de begroting zonder dat de totale kosten daarmee stijgen, de minister daarmee ingestemd zal moeten hebben, willen de kosten voor subsidie in aanmerking gebracht kunnen worden. Gaat het om een afwijking die tot (veel) hogere kosten leidt, dan zal een nieuwe subsidie-aanvraag moeten worden ingediend (zie ook artikel 14, tweede lid, en de toelichting op artikel 11).

Bij het maken van de jaarlijkse keuzen is de technische staat waarin de te restaureren zaken van de buitenplaats zich bevindt in beginsel van doorslaggevende betekenis (*tweede lid*): de keuze moet immers worden gedaan omdat het budget beperkt is en doelstelling van de regeling is het achterstallig onderhoud op te heffen. De woorden «in ieder geval» laten echter onverlet dat de minister, indien nodig, naast de technische staat één of meer andere keuze-criteria hanteert.

In de eerste plaats moet dan gedacht worden aan de cultuurhistorische waarde van de te beoordelen historische buitenplaatsen, maar ook de hoogte van het benodigde/aangevraagde subsidie in verhouding tot de beschikbare middelen kan een doorslaggevende rol spelen.

Artikel 5

Om misverstanden te voorkomen zij er op deze plaats uitdrukkelijk op gewezen dat aanvragen om subsidie te allen tijde kunnen worden ingediend. De in het eerste lid genoemde datum van 1 februari betekent dus niet dat met het indienen van aanvragen gewacht zou moeten worden tot januari. Wel is het uiteraard zo dat bij het nemen van een beslissing op een aanvraag (wanneer dan ook ingediend) de in het besluit genoemde termijnen in acht genomen zullen moeten worden.

Artikelen 6, 7 en 8

In het algemeen deel van deze toelichting is de betekenis van deze artikelen reeds beschreven (zie Hoofdstuk II, § 2 De subsidiemethodiek en terminologie). Opgemerkt zij nog dat de minister op grond van artikel 3:43 van de Algemene wet bestuursrecht aan de betrokken provincies en gemeenten mededeling zal doen over de subsidietoezeggingen.

Het *tweede lid* vermeldt welke essentialia een positieve beschikking (toezegging) in ieder geval bevat. Naast het subsidiebedrag (onderdeel a) en het jaar of de jaren van betaling (onderdeel c) is de beslissing van de minister over het plan en de begroting van bijbehorende kosten (onderdeel b) van wezenlijk belang. Daaruit blijkt immers welke door de aanvrager opgevoerde werkzaamheden en kosten door de minister worden geaccepteerd en dus voor welke in de begroting opgenomen kosten het toegezegde subsidie kan worden besteed.

In de regel zullen de voorschotten, waarvan in *het derde lid* van artikel 8 sprake is, betrekking hebben op subsidietoezeggingen met een betaal-

baarstelling ten laste van het lopende jaar of een jaar eerder. Voor zover een betaalbaarstelling betrekking heeft op een jaar in de toekomst, hetgeen in een sporadisch geval kan voorkomen, is onder inhouding van een rentebedrag eerdere betaalbaarstelling mogelijk via het Nationaal Restauratiefonds (NRF) te Hoevelaken.

Artikel 10

In het eerste lid is bepaald dat de financiële verantwoording gerelateerd dient te zijn aan de begroting waarvoor het subsidie is toegezegd. Het gaat dus om de begroting of dat gedeelte van de begroting waarmee de minister blijkens de subsidietoezegging, bedoeld in artikel 8, tweede lid, heeft ingestemd, en niet om de begroting zoals die bij de subsidie-aanvraag is ingediend.

Het eerste lid schrijft tevens voor dat de financiële verantwoording vergezeld is van rekeningen. Omdat naar een maximale betrouwbaarheid van de te beoordelen bescheiden wordt gestreefd, worden alleen originele rekeningen in behandeling genomen. Kopieën zullen niet worden geaccepteerd.

Anders dan de Stichting PHB in zijn advies stelt, dienen ook wat betreft de bewijzen van betaling originelen te worden overgelegd, met dien verstande dat indien overlegging van originelen leidt tot een inbreuk op de privacy, met name in verband met daarop voorkomende andere privé-betalingen en -ontvangst, genoeg zal worden genomen met kopieën. Dat laatste laat onverlet dat de subsidie-ontvanger op grond van artikel 13 gehouden kan zijn de originelen aan een toezichthoudend ambtenaar te tonen.

Bij de in het *tweede lid* genoemde onafhankelijke deskundige op het gebied van bouwkosten kan bij wijze van voorbeeld gedacht worden aan een bij de Vereniging van Beëdigd Bouwkostendeskundigen aangesloten lid. De deskundige dient onafhankelijk te zijn en derhalve geen enkel belang te hebben bij het onderhavige geval.

Artikel 11

Er kunnen zich omstandigheden voordoen die – wanneer van te voren bekend – de beslissing omtrent het subsidie anders hadden doen uitvallen. Zodra zoiets na het indienen van de aanvraag aan de orde is, dient dit onverwijld aan de minister te worden bericht. Het spreekt voor zich dat deze verplichting geldt tot de beëindiging en administratieve afronding van de herstelwerkzaamheden. Zo'n situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen, indien (een aanzienlijk deel van) de buitenplaats is verwoest door storm of brand, dan wel wanneer de eigenaar in surseance van betaling is geraakt of diens faillissement wordt uitgesproken. Ook kan gedacht worden aan de situatie dat tijdens de werkzaamheden aan het licht komt dat de te herstellen zaak zich in een veel slechtere staat bevindt dan vooraf verondersteld werd. Om misverstanden te voorkomen: een dergelijke mededeling betekent niet dat de extra te maken kosten ook voor subsidie in aanmerking komen. Artikel 14, tweede lid, bepaalt immers uitdrukkelijk dat kosten die niet reeds in de begroting waarvoor subsidie is toegezegd, zijn opgenomen, bij de vaststelling van het subsidie buiten beschouwing blijven. Dat laat uiteraard onverlet dat voor die kosten ook een subsidie-aanvraag kan worden ingediend. Daarbij moet echter wel het bepaalde in artikel 2, tweede lid, onderdeel c, waar staat dat subsidie niet wordt verleend «indien met het uitvoeren van de restauratie is begonnen voordat Onze minister heeft ingestemd met het restauratieplan en de begroting van de bijbehorende kosten», in acht worden genomen.

Artikel 12

Op grond van deze bepaling is de eigenaar na de uitvoering van de restauratiewerkzaamheden gehouden er voor te zorgen dat de technische staat van de herstelde zaken door het plegen van goed en verantwoord onderhoud op peil blijft. Indien de eigenaar dit voorschrift niet naleeft, kan de minister toepassing geven aan artikel 17.

Artikel 14

In het eerste lid is niet vastgelegd binnen welke termijn de minister tot vaststelling van het subsidie moet overgaan. Dat betekent evenwel niet dat geen termijnen zouden gelden; de minister mag immers geacht worden binnen een redelijke termijn tot vaststelling over te gaan. In de Algemene wet bestuursrecht is in artikel 4:13, tweede lid, als regel opgenomen dat in het algemeen een termijn van acht weken redelijk is om tot een beschikking op een aanvraag te komen. Bij de termijn waarbinnen tot vaststellen van het subsidie zal worden overgegaan, zal bij die termijn van acht weken worden aangesloten. Indien het niet lukt om binnen die termijn tot vaststelling over te gaan, zal de gesubsidieerde daarvan in kennis worden gesteld en zal hem een redelijke termijn genoemd worden waarbinnen de vaststelling wel tegemoet kan worden gezien.

Net als over de subsidietoezeggingen (zie de toelichting op artikel 8) zal de minister aan de betrokken provincies en gemeenten mededeling doen over de subsidievaststellingen.

Artikel 16

De bedoeling van dit artikel is niet om de soorten eigenaren die een beroep op deze regeling kunnen doen uit te breiden of de begripbepalingen op te rekken. Uitsluitend wanneer er sprake is van bijzondere omstandigheden kan de minister afwijken van dit besluit. Zo'n afwijking wordt van geval tot geval beoordeeld. Het zal moeten gaan om specifieke problemen die zich in een concreet geval voordoen. De toepassing zal zeer restrictief zijn.

Artikel 17

Om onzorgvuldigheden, onregelmatigheden en mogelijk frauduleuze handelingen te voorkomen en te bestrijden, is bepaald dat aan de eigenaar die onjuiste of onvolledige gegevens levert of handelt in strijd met de opgelegde voorschriften, sancties kunnen worden opgelegd.

Deze sanctiebepaling is ook van toepassing indien bijvoorbeeld na afloop van de restauratie het voorschrift vervat in artikel 10 niet wordt nagekomen. Verder wordt in dit verband ook verwezen naar de toelichting op artikel 12.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat het niet nodig is – zoals de Stichting PHB in zijn advies voorstelt – uitdrukkelijk te bepalen dat reeds verstrekte subsidies kunnen worden teruggevorderd. Indien bijvoorbeeld een reeds vastgesteld subsidie (om welke reden dan ook) ingevolge artikel 17 wordt ingetrokken, dan ontvalt daarmee de grondslag van de uit de vaststelling voortvloeiende aanspraak op financiële middelen. Reeds gedane betalingen door de minister worden dan geacht onverschuldigd te zijn verstrekt en de mogelijkheid van terugvordering van een onverschuldigde betaling vloeit voort uit het burgerlijk recht.

Deze twee artikelen dienen om één bepaling uit het Besluit rijkssubsidiering onderhoud monumenten en twee bepalingen uit het Besluit rijkssubsidiering restauratie monumenten, die wat de inhoud betreft identiek zijn aan de artikelen 13 en 16 van dit besluit, ook qua redactie op elkaar af te stemmen.

Artikel 22

Artikel 34, vierde lid, van de Monumentenwet 1988 bepaalt dat een algemene maatregel van bestuur zoals de onderhavige niet eerder in werking treedt dan twee maanden na de dagtekening van het Staatsblad, waarin hij is geplaatst. Rekening houdend met die termijn van 2 maanden is gekozen voor inwerkingtreding met ingang van 1 oktober 1993 zodat de regeling uiterlijk 1 augustus 1993 in het Staatsblad moet zijn geplaatst.

De minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. d'Ancona